

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
I-QISM

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

MHXS (IFRS) ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOT TUZISHNING KORXONA RENTABELLIGI VA TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI TAHLIL QILISHDAGI O'RNI.....	12
Urakova Maxsad Xakimovna	
QAYTA TIKLANMAYDIGAN RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	18
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF DIGITAL FINANCIAL TECHNOLOGIES FOR CREDIT RISK PREDICTION AND MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BIG DATA ANALYTICS.....	21
Kholdorov Sardor Umarovich	
O'ZBEKISTONDA AGROINVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	28
Yusupov Komaliddin Baxtiyor o'g'li	
O'ZBEKISTONDA NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLAR UCHUN ICHKI TURISTIK MAHSULOTLAR TAHLILI.....	33
Zoxidov Firuz Faxritdinovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА.....	38
Эргашбаева Нилуфар Мухаммадсайфуллаевна	
MUSTAQIL TURISTLAR OQIMINI OSHIRISHDA ILG'OR HORIIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTON SHAROITIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	42
Muzaffarov Akmal Axmadovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЧАТ-БОТОВ В СИСТЕМЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ	49
Ирматова Азиза Бахрамовна	
OROL BO'YI MINTAQASIDA YASHIL IQTISODIYOT ASOSIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	56
Akramova Feruza	
RECENT MEDICAL TOURISM RESEARCH IN THE WEB OF SCIENCE CORE COLLECTION	68
Hao Xiaohui	
HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASHDA ILG'OR HORIIY DAVLATLAR TAJRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	76
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA OSHIRISHNING ZAMONAVIY IQTISODIY MEXANIZMLARI	83
Inobatov Abror Boshlarovich	
КОММУНАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА И МЛАДЕНЧЕСКАЯ СМЕРТНОСТЬ: ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПО РЕГИОНАМ УЗБЕКИСТАНА ЗА 2012–2024 ГОДЫ.....	92
Мамбетсапаев Курбанияз Айниязович	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ	97
Ташмухамедова Карима Саматовна	
СУТЬ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	104
Тарават Абдул Салам	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR MANBALARI RIVOJLANISHINING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI.....	112
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich	

BARQAROR SHAHARSOZLIKNI TA'MINLASHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	117
Permatov Ilxomjon Juraboyevich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR SHAHARSOZLIKNI HUQUQIY ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH	121
Inoyatova Gulnoz Kadamovna	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK OMILLARNING BINOLAR YEMIRILISHIGA TA'SIRINI KOMPLEKS BAHOLASH VA ULARNI KAMAYTIRISH USULLARI (TOSHKENT SHAHRI MISOLIDA).....	125
Turabova Shodiya Anvarjon qizi	
MHXSDA TUSHUM VA MOLIVAVIY INSTRUMENTLAR BO'YICHA PUL MABLAG'LARI OQIMINI HISOBGA OLISH	132
Eshonqulov Akmal Qudratovich	
BOJXONA IMTIYOZLARINING DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARIGA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	138
Latipov Jahongir Shavkatovich	
O'ZBEKISTONDA XUSUSIY TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI TENDENSIYALARI	144
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li	
EKOLOGIK TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION USULLARNING SAMARADORLIGI.....	150
Usmanova Gulida Valiyevna	
BUXORO VILOYATIDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI TARMOQLARARO IQTISODIY SAMADORLIGI EKONOMETRIK TAHLILI	156
Nazarov Nazar G'ulom o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KO'CHMAS MULK BOZORIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	163
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
MAHALLALARDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH EKOTIZIMINING FUNKSIONAL BOG'LIQLIGI.....	167
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫМИ ФИНАНСОВЫМИ ОПЕРАЦИЯМИ	172
Исмоилова Жасмина Ильхом кизи	
SANOAT KLASSTERLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INNOVATSION FAOLIYATGA TA'SIRI	178
Mamadaliyev Anazxon Ziyodillayevich	
XIZMATLAR SOHASIDA KICHIK BIZNES KORXONALARINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	183
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna	
BIOLOGIK RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARI.....	188
Babadjanov Akmal Shuxratovich	
ZAMONAVIY JAMIYATDA AHOLINING EKOLOGIK MADANIYATINI YUKSALTIRISH MEXANIZMLARI.....	193
Xudoyberdiyev Norbek Komiljon o'g'li	
O'ZBEKISTON KONTEKSTI: IQLIM O'ZGARISHI, OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI VA MOSLASHTIRISH SIYOSATLARI	198
Haydarov Ibrohimxon Abbosxon o'g'li	
TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI VA BOJXONA NAZORATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	202
Kilichov Nazar Bafoevich	

TA'LIM XIZMATLARI VA ULARNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	208
Yusupova I.R.	
OROLBO'YI HUDUDLARINING IJTIMOIIQTISODIY SALOHİYATINI KOMPLEKS BAHOLASH VA USTUVOR RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	212
Dosnazarov Kallibek Kalbayevich	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ФОРМИРОВАНИЕ ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА	222
Айтмуратов Кутлымурат Жалгасович	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALAR UCHUN KORPORATIV BOSHQARUV BO'YICHA IQTISODIY HAMKORLIK VA TARAQQIYOT TASHKILOTI (IHTT)NING YETAKCHI TAMOYILLARINI O'ZBEKISTON AMALIYOTIGA JORIY ETISH YO'NALISHLARI	227
Jumadullayeva Durdona Shuxrat qizi	
TURIZM SOHASIDA KLASTERNI SHAKLLANTIRISH ASOSIDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	233
Abdurayimov O'ktam Abdug'ani o'g'li	
EKOLOGIYAGA OID HUQUQBUZARLIKLAR TARKIBI	240
Majidova Shaxnoza Rustam qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH VA MUAMMOLI KREDITLAR MUAMMOSI: TAHLIL VA YECHIMLAR.....	244
Qurbonov Ilhom Jumaqulovich	
AGROTADBIRKORLIKDA OMILLAR SARFI ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH HAJMINING OSHISHIGA TA'SIRINI HUDUDIY BAHOLASH.....	248
Qurbonov Alisher Boboqulovich	
ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF INTERNAL STANDARDS IN AUDIT FIRMS OF UZBEKISTAN AND THEIR IMPACT ON THE QUALITY OF AUDIT SERVICES	256
Kamola Bobonarova	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONA MENEJMENTIDA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI.....	262
Zohidov Jamshid Botirxonovich	
SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO TAJIRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	267
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI VA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	272
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
MILLIY HUNARMANDCHILIK SOHASINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHNING INTEGRAL BOSHQARUV MODELI VA UNI BAHOLASH	279
Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL.....	288
H.S. Bobojonov	
OLIY TA'LIM TIZIMIGA XORIJIY INVESTITSİYALAR JALB QILISHNING USLUBIY ASOSLARI.....	294
Mamanazarov A.A.	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI BOSHQARISH VA ISHLAB CHIQRISH XAVFSIZLIGI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHATLARI.....	299
Gulmatov Sunnatillo Nurillayevich	
BIOLOGIK AKTIVLAR SINTETIK VA ANALITIK HISOBINI TASHKIL ETISHDA ISHCHI HISOBVARAQLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	308
Axmetova Salima Seytovna	

HUDUD IQTISODIYOTIGA "YASHIL INVESTITSİYALAR"NI JALB QILISH MEXANIZMLARINING USLUBIY JIHATLARI.....	313
To'xtayev Maqsud Mansurovich	
TURIZM SOXASIDA XIZMATLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	321
Suyunov R.G'.	
SOLIQ MA'MURCHILIGI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARINING JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	326
Turdaliyev Eldor Sho'xratjon o'g'li	
AGROKLASTERLAR FAOLIYATINI RAQAMLI BOSHQARUV MEXANIZMLARI ASOSIDA SHAKLLANTIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH.....	334
Berdiyev Abdumalik Hakimovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI STATISTIK TADQIQ ETISHDA KUZATUVLARNING O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	340
Siroj Zarina Rustambekovna	
MECHANISMS FOR INCREASING THE EFFECTIVENESS OF USING ISLAMIC FINANCE INSTRUMENTS IN SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	347
Toshxo'jayev Abduqodirxon Abdulmanurxon ugli	
KORPORATIV BOSHQARUVNING IQTISODIY MAZMUNI VA QURILISH KORXONALARI FAOLIYATIDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI	354
G'iyosov Ilxom Karimovich	
FORECASTING OF AGRICULTURAL PRODUCTION INDICATORS IN SURKHANDARYA REGION USING THE ARIMA MODEL.....	361
Abdurayimov Kamoliddin Khurram oglu	
BARQAROR HOSILDORLIKNI TA'MINLASHNING IQTISODIY YONDASHUVLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	369
Turayeva Gulizahro	
INNOVATION EKOTIZIMDA FAN-TA'LIM-ISHLAB CHIQUARISH INTEGRATSIYASINING IQTISODIY JIHATLARI	374
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
INSON KAPITALIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL INDEKSINI SHAKLLANTIRISH VA UNING HUDUDIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	378
Yusubboyeva Dinora Quadrat qizi	
OHAK TOSH QAZIB OLISH JARAYONIDA ATROF MUHITDAGI ZARARI VA OLDINI OLISH.....	386
Kaxorov Ulug'bek	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK LOYIHALARIDA MOLIVAVIY RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA XALQARO YONDASHUVLAR (2019-2025 YILLAR)	389
Abdukarimov Akbar G'anisherovich	
KORXONALAR FAOLIYATINI INNOVATION RIVOJLANTIRISHNI IMITATION MODELLASHTIRISH.....	393
Raximov Azizbek Zokirovich	
OROLBO'YI MINTAQASIDA YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA TA'LIM XIZMATLARI SIFATINING TAHLILI.....	400
Raxmanov Raxmanbergan Abdullaevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ORQALI ISHLAB CHIQUARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	404
Kodirova Xurshida Ismoilovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA INNOVATION MENEJMENT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI	409
Yusupov Ulug'bek Shukurullayevich	
Omonov Abdurazzoq Komil o'g'li	

KREATIV IQTISODIYOT VA BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI BAHOLASH.....	416
Xamidova Soro	
Toshpulatova Laylo	
DIGITALLY-ENABLED COMMUNITY AGRITOURISM AS A PATHWAY TO RURAL INCOME IN THE ARAL SEA REGION: A CONCEPTUAL APPROACH.....	423
Mariya Bekimbetova	
SIFAT MENEJMENTI TIZIMIGA INTEGRATSIYALASHGAN XODIMLARNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	427
Qurbonova Dilafruz Anvarjon qizi	

SIFAT MENEJMENTI TIZIMIGA INTEGRATSIYALASHGAN XODIMLARNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI

Qurbonova Dilafruz Anvarjon qizi

Maktab rahbari, "Bank ishi va moliya" maktabi, Toshkentdagi

Singapur menejmentni rivojlantirish instituti, Toshkent, O'zbekiston.

E-mail: Kdilafruz94@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7497-9421>

Annotatsiya. Maqolada oziq-ovqat sanoati korxonalarida sifat menejmenti tizimi (SMT) doirasida xodimlarni rag'batlantirish mexanizmini shakllantirishning nazariy-uslubiy asoslari yoritilgan. ISO 9000 oilasi standartlari (ISO 9001:2015, ISO 9004:2018, ISO 10018:2020) talablari funksional tahlil qilinib, ularning rag'batlantirish siyosatiga qo'yadigan talablari tizimlashtirilgan hamda motivatsiya nazariyalari (Maslou, Gertsberg, MakKlelland, Vrum, Adams, MakGregor) sifat boshqaruvi konsepsiyalari (PDCA, TQM) bilan uyg'unlashtirilgan. Tadqiqot natijasida sifat maqsadlari – KPI – rag'batlantirish mezonlari – PDCA monitoringi zanjiriga asoslangan hamda SMT hujjatlariga integratsiyalashgan rag'batlantirish mexanizmining konseptual modeli taklif etilgan.

Kalit so'zlar: sifat menejmenti tizimi, ISO 9001, xodimlarni rag'batlantirish, PDCA, KPI, motivatsiya nazariyalari, oziq-ovqat sanoati.

Аннотация. В статье раскрываются теоретико-методологические основы формирования механизма стимулирования персонала в рамках системы менеджмента качества (СМК) на предприятиях пищевой промышленности. Проведен функциональный анализ требований стандартов семейства ISO 9000 (ISO 9001:2015, ISO 9004:2018, ISO 10018:2020), систематизированы их требования к политике стимулирования персонала, а также интегрированы теории мотивации (А. Маслоу, Ф. Герцберг, Д. МакКлелланд, В. Врум, Дж. Адамс, Д. МакГрегор) с концепциями управления качеством (PDCA, TQM). В результате исследования предложена концептуальная модель механизма стимулирования, интегрированная в документацию СМК и основанная на цепочке: цели в области качества – KPI – критерии стимулирования – мониторинг PDCA.

Ключевые слова: система менеджмента качества, ISO 9001, стимулирование персонала, PDCA, KPI, теории мотивации, пищевая промышленность.

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations for developing an employee incentive mechanism within the framework of a Quality Management System (QMS) in food industry enterprises. A functional analysis of the ISO 9000 family standards (ISO 9001:2015, ISO 9004:2018, and ISO 10018:2020) was conducted to systematize their requirements for employee motivation policies. In addition, major motivation theories (Maslow, Herzberg, McClelland, Vroom, Adams, and McGregor) were integrated with quality management concepts (PDCA and TQM). As a result, the study proposes a conceptual model of an employee incentive mechanism integrated into QMS documentation and based on the chain: quality objectives – KPIs – incentive criteria – PDCA monitoring.

Keywords: quality management system, ISO 9001, employee incentives, PDCA, KPI, motivation theories, food industry.

KIRISH

Oziq-ovqat sanoati korxonalarida sifat menejmenti tizimini (SMT) joriy etish va takomillashtirish jahon iqtisodiyotidaraqobatbardoshlikni ta'minlashning muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Xalqaro standartlashtirish tashkiloti (ISO) tomonidan ishlab chiqilgan ISO 9000 oilasi standartlarida SMT samaradorligi ko'p jihatdan

xodimlarning sifat maqsadlariga ongli ravishda jalb etilishi va ularning sifat madaniyatini shakllantirishiga bog'liqligi alohida ta'kidlangan. Xususan, ISO 9001:2015 standartining 5.1, 7.1.2 va 7.3-bandlarida rahbariyat zimmasiga xodimlarni sifat jarayonlariga faol jalb etish, zarur resurslar bilan ta'minlash hamda sifat siyosati va maqsadlari yuzasidan xabardorligini oshirish vazifalari yuklatilgan.

Shunga qaramay, amaliyotda xodimlarni rag'batlantirish tizimi ko'pincha mehnat munosabatlari va kadrlar boshqaruvi doirasida shakllantirilib, sifat menejmenti tizimidan alohida ko'rib chiqiladi. Natijada sifat menejmenti va inson resurslarini boshqarish o'rtasida institutsional uzilish yuzaga keladi, bu esa SMTning samarali faoliyat yuritishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi oziq-ovqat sanoati korxonalarida xodimlarni rag'batlantirish mexanizmini sifat menejmenti tizimining ajralmas boshqaruv elementi sifatida nazariy jihatdan asoslash hamda uni shakllantirishning uslubiy yondashuvlarini ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sifat menejmenti nazariyasining rivojlanishida U. Deming, J. Juran, K. Ishikava, A. Feygenbaum va F. Krosbi tomonidan ishlab chiqilgan ilmiy qarashlar alohida o'rin tutadi. Ular doimiy takomillashtirish (PDCA) sikli, umumiy sifat menejmenti (TQM) tamoyillari hamda xodimlarning faol ishtirokiga asoslangan boshqaruv konsepsiyalarini ishlab chiqib, sifat menejmenti tizimining muvaffaqiyati inson omiliga bevosita bog'liqligini ilmiy asoslab berganlar.

Xodimlarni rag'batlantirishning nazariy asoslari A. Maslou, F. Gertsberg, D. MakKlelland, V. Vrum, J. Adams va D. MakGregor tomonidan ishlab chiqilgan motivatsiya nazariyalarida o'z aksini topgan. Mazkur nazariyalar inson ehtiyojlari, mehnat motivlari, adolat tamoyili, kutish nazariyasi hamda boshqaruv uslublarining xodimlar faoliyatiga ta'sirini izohlaydi va rag'batlantirish mexanizmlarini shakllantirish uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda motivatsiya nazariyalari mustaqil tadqiqot obyekti sifatida emas, balki sifat menejmenti tizimi doirasida rag'batlantirish qarorlarini ilmiy asoslash vositasi sifatida qo'llaniladi. Tadqiqotning metodologik karkasi Demingning PDCA sikli (rejalashtirish – amalga oshirish – nazorat qilish – takomillashtirish), umumiy sifat menejmenti (TQM) tamoyillari hamda EFQM mukammallik modelining «Xodimlar» mezoniga asoslanadi.

Mazkur yondashuv doirasida motivatsiya nazariyalari SMT maqsadlariga mos rag'batlantirish vositalarini tanlash va ularning samaradorligini baholash imkonini beradi. Jumladan, F. Gertsbergning gigiyenik va motivator omillari konsepsiyasi moddiy hamda nomoddiy rag'batlantirish choralari sifat natijalari bilan differensial bog'lash imkonini bersa, V. Vrumning kutish nazariyasi sifat ko'rsatkichlari (KPI) asosida rag'batlantirish mexanizmlarining boshqaruv samaradorligini tushuntirishga xizmat qiladi. Shu tariqa motivatsiya nazariyalari sifat menejmenti tizimining boshqaruv instrumentlari bilan integratsiyalashgan holda xodimlarning sifat maqsadlariga yo'naltirilgan faol ishtirokini ta'minlashning nazariy asosini shakllantiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

ISO 9001:2015 standarti sifat menejmentining yettita asosiy tamoyiliga asoslanadi: mijozlarga yo'naltirilganlik, liderlik, xodimlarni jalb etish, jarayonli yondashuv, takomillashtirish, dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish hamda munosabatlarni boshqarish. Mazkur tamoyillarning ustuvorlik darajasi tashkilot faoliyatining xususiyatiga qarab farqlanishi mumkin, biroq ularning o'zaro uyg'un holda qo'llanilishi samarali va barqaror sifat menejmenti tizimini shakllantirishning asosiy sharti hisoblanadi. Tadqiqot nuqtayi nazaridan ayniqsa **«liderlik»** va **«xodimlarni jalb etish»** tamoyillari muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ular rag'batlantirish mexanizmini sifat menejmenti tizimining ajralmas boshqaruv elementi sifatida shakllantirishga metodologik asos yaratadi.

ISO 9004:2018 standartida tashkilotning barqaror muvaffaqiyatini ta'minlashda xodimlar salohiyatini rivojlantirish, ularning faolligini qo'llab-quvvatlash va erishilgan natijalarni e'tirof etish SMTning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. ISO 10018:2020 standarti esa xodimlarni jalb etish va vakolatlarini kengaytirish bo'yicha amaliy tavsiyalarni o'z ichiga olgan bo'lib, rag'batlantirish siyosatini quyidagi ketma-ketlik asosida shakllantirishni tavsiya etadi: **xodimlar ehtiyojlarini aniqlash → jalb etish maqsadlarini belgilash → rag'batlantirish vositalarini tanlash → natijalarni monitoring qilish va baholash.**

Mazkur standartlarning qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, ISO 9000 oilasi talablarida xodimlarni rag'batlantirish kadrlar bo'limining ixtiyoriy funksiyasi sifatida emas, balki sifat menejmenti tizimi hujjatlarida rasmiylashtirilishi va boshqarilishi lozim bo'lgan tizimli boshqaruv jarayoni sifatida talqin etiladi. Shu sababli rag'batlantirish

siyosatini sifat siyosati, sifat maqsadlari va ichki audit jarayonlari bilan integratsiyalash SMT samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

ISO 9000:2015 standartiga ko'ra, sifat menejmenti tizimi tashkilotning sifat sohasidagi siyosati, maqsadlari va ushbu maqsadlarga erishishga xizmat qiluvchi o'zaro bog'liq jarayonlar majmuasidan iborat. Sertifikatlash esa ushbu tizimning xalqaro talablarga muvofiqligini tasdiqlovchi tashqi baholash vositasi bo'lib, SMT mavjudligining majburiy sharti hisoblanmaydi. Ayniqsa oziq-ovqat sanoatida sifat menejmenti tizimi elementlari ko'pincha ISO sertifikatini olishdan avval texnik reglamentlar, milliy standartlar hamda HACCP tamoyillariga asoslangan oziq-ovqat xavfsizligi tizimlari orqali shakllanadi. Shu bois mazkur tadqiqotda SMT sertifikatlash bosqichi bilan cheklanmagan, balki korxonada sifatni boshqarishga qaratilgan kompleks boshqaruv tizimi sifatida talqin qilinadi.

Nazariy-uslubiy tahlil natijalari asosida oziq-ovqat sanoati korxonalari uchun SMTga integratsiyalashgan xodimlarni rag'batlantirish mexanizmining to'rt bosqichli konseptual modeli ishlab chiqildi.

Birinchi bosqichda ISO 9001:2015 talablari asosida korxonaning strategik sifat maqsadlari belgilanadi. Ushbu maqsadlar aniq, o'lchanadigan va muayyan muddatga mo'ljallangan bo'lishi zarur.

Ikkinchi bosqichda sifat maqsadlaridan kelib chiqadigan asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari (KPI) shakllantiriladi. Mazkur ko'rsatkichlar xodimlar faoliyatining sifat natijalarini baholash imkonini beradi. Jumladan, mahsulotdagi nuqsonlar ulushi, ishlab chiqarish jarayonini takomillashtirish bo'yicha takliflar soni, mijozlar e'tirozlari darajasi yoki ichki audit natijalari shunday ko'rsatkichlar jumlasiga kiradi.

Uchinchi bosqichda KPI natijalari moddiy va nomoddiy rag'batlantirish vositalari bilan bog'lanadi. Moddiy rag'batlantirish tarkibiga bonuslar, mukofotlar va ish haqi ustamaları kirsar, nomoddiy rag'batlantirish xodimlarni e'tirof etish, malaka oshirish imkoniyatlarini yaratish, martaba o'sishi hamda jamoa oldida rag'batlantirish kabi choralarni qamrab oladi. Rag'batlantirish mezonlarining shaffofligi va oldindan belgilanishi boshqaruv qarorlarining adolatligini ta'minlaydi.

To'rtinchi bosqichda rag'batlantirish tizimining samaradorligi PDCA sikli asosida muntazam monitoring qilinadi. Monitoring natijalari asosida rag'batlantirish mezonlari, KPI ko'rsatkichlari hamda sifat maqsadlari zarur hollarda qayta ko'rib chiqiladi. Shu tariqa rag'batlantirish mexanizmi SMTning uzluksiz takomillashtirish tamoyiliga mos ravishda doimiy rivojlantirib boriladi.

Taklif etilgan konseptual model rag'batlantirishni bir martalik tashkiliy tadbir emas, balki sifat menejmenti tizimining uzluksiz takomillashtirish jarayoni bilan integratsiyalashgan boshqaruv mexanizmi sifatida talqin etadi. Mazkur model korxona rahbariyatiga sifat maqsadlari va xodimlar manfaatlarini yagona boshqaruv tizimida uyg'unlashtirish imkonini beradi hamda, ayniqsa, ISO 9001 talablari asosida sifat menejmenti tizimini joriy etayotgan yoki sertifikatlashga tayyorgarlik ko'rayotgan oziq-ovqat sanoati korxonalari uchun muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari xodimlarni rag'batlantirish mexanizmi sifat menejmenti tizimining mustaqil, biroq undan ajralmas boshqaruv elementi ekanligini ilmiy jihatdan asoslash imkonini berdi.

Birinchi, ISO 9000 oilasi standartlari (ISO 9001:2015, ISO 9004:2018 va ISO 10018:2020) talablarining tahlili rag'batlantirish siyosati SMT hujjatlarida rasmiylashtirilishi lozim bo'lgan tizimli boshqaruv jarayoni ekanligini ko'rsatdi. Natijada rag'batlantirish kadrlar boshqaruvining alohida funksiyasi emas, balki sifat menejmenti tizimining tarkibiy qismiga aylanadi.

Ikkinchi, klassik motivatsiya nazariyalarini (Maslou, Gertsberg, MakKlelland, Vrum, Adams va MakGregor) PDCA sikli hamda TQM tamoyillari bilan integratsiyalash rag'batlantirish vositalarini tanlash uchun ilmiy asoslangan metodologik yondashuvni shakllantiradi. Bunday yondashuv boshqaruv qarorlarining subyektivligini kamaytirib, ularning shaffofligini oshiradi.

Uchinchi, taklif etilgan «Sifat maqsadlari – KPI – rag'batlantirish mezonlari – PDCA monitoringi» modeli rag'batlantirish mexanizmini uzluksiz takomillashtirish tamoyiliga asoslangan boshqaruv jarayoni sifatida tashkil etish imkonini beradi. Ushbu model sifat maqsadlari, xodimlar faoliyati natijalari va rag'batlantirish vositalari o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi.

To'rtinchidan, ishlab chiqilgan konseptual model oziq-ovqat sanoati korxonalarida sifat menejmenti tizimini joriy etish yoki takomillashtirish jarayonida amaliy qo'llanma sifatida foydalanilishi mumkin. Ayniqsa, ISO 9001 bo'yicha sertifikatlashga tayyorgarlik ko'rayotgan korxonalar uchun u sifat menejmenti va inson resurslarini boshqarish tizimlarini yagona boshqaruv mexanizmiga integratsiyalash imkonini beradi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda taklif etilgan modelni oziq-ovqat sanoati korxonalari misolida empirik sinovdan o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Bunda so'rovnoma usuli, **Cronbach's Alpha** koeffitsiyenti, eksplorator va konfirmator faktor tahlili hamda strukturaviy tenglamalar modelashtirish (SEM) kabi statistik usullar yordamida

modelning ishonchliligi, validligi va amaliy samaradorligini baholash rejalashtiriladi. Mazkur yondashuv ishlab chiqilgan konseptual modelning ilmiy asoslanganligi va amaliy qo'llash imkoniyatlarini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Deming, W. E. *Out of the Crisis*. Cambridge, MA: MIT Press, 1986. 507 p.
2. Juran, J. M., & Godfrey, A. B. *Juran's Quality Handbook*. 5th ed. New York: McGraw-Hill, 1999. 1730 p.
3. Ishikawa, K. *What Is Total Quality Control? The Japanese Way*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1985. 215 p.
4. Maslow, A. H. A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 1943, 50(4), 370–396.
5. Herzberg, F. One More Time: How Do You Motivate Employees? *Harvard Business Review*. 1968, 46(1), 53–62.
6. Vroom, V. H. *Work and Motivation*. New York: John Wiley & Sons, 1964. 331 p.
7. Adams, J. S. Inequity in Social Exchange. In: *Advances in Experimental Social Psychology*. Vol. 2. New York: Academic Press, 1965. P. 267–299.
8. McGregor, D. *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill, 1960. 246 p.
9. ISO 9001:2015. *Quality Management Systems — Requirements*. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2015.
10. ISO 9004:2018. *Quality Management — Quality of an Organization — Guidance to Achieve Sustained Success*. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2018.
11. ISO 10018:2020. *Quality Management — Guidance for People Engagement*. Geneva: International Organization for Standardization (ISO), 2020.
12. O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 27-fevraldagi «Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida» O'RQ-819-son Qonuni. <https://lex.uz/docs/-6392312>
13. Yekimov, S., et al. Investments in Human Capital in Agriculture. *E3S Web of Conferences*. 2023. Vol. 452. Article 01005.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>